

ES šalių pavyzdžiai

ES šalis	Belgija	Bulgarija	Danija	Malta	Portugalija	Rumunija	Slovėnija	Vengrija	Vokietija
Reglamentavimas	1. Karaliaus dekretas pripažįsta specialistų organizacijas, kurias tvirtina parlamentas (2010 m. parlamentas patvirtino 13 PAM praktikų asociacijų). 2. Sveikatos priežiūros specialistų veiklos įstatymas nustato reikalavimus PAM specialistams. 3. 1999 m. priimtas Netradicinių (medicinos) praktikų įstatymas reguliuoja nacionalinę PAM sistemą.	Atskirų teisės aktų, reglamentuojančių PAM, nėra. 2005 m. priimtas Sveikatos apsaugos įstatymas, kuriame yra atskiras skyrius „Netradiciniai metodai, palankiai veikiantys žmogaus sveikatą“.	1. Sveikatos apsaugos įstatymas 2. 2004 m. Alternatyviosios praktikos savireguliacinės registracijos įstatymas.	Atskirų teisės aktų, reglamentuojančių PAM, nėra. 2003 m. priimtas Sveikatos priežiūros profesijų įstatymas, kuriame yra atskiras skyrius „Papildomosios medicinos profesijos“.	1. 2013 m. Vyriausybės priimtas nutarimas „Dėl papildomosios ir alternatyviosios (netradicinės) medicinos paslaugų“.	1. 2007 m. Papildomosios / alternatyviosios medicinos įstatymas nustato PAM veiklos organizavimą ir praktiką. 2. 2011 m. Vyriausybės nutarimu patvirtinta nauja profesijų klasifikacija, kurioje pirmą kartą atsirado sąvoka „praktikuojantis PAM ne gydytojas“.	2007 m. priimtas Alternatyviosios medicinos įstatymas, kuris biomediciną ir PAM suskirstė į dvi atskiras sritis, kuriose nėra formalių sutapimų.	1. 1997 m. Vengrijoje buvo priimti du teisės aktai dėl Natūralios medicinos praktikos. 2. Sveikatos įstatymas nustatė, kad PAM praktika yra siekiama pagerinti paciento sveikatos būklę užkertant kelią negalavimams arba sukuriant apsaugą nuo žalos sveikatai. 3. Vyriausybės nutarimu nustatytos 3 specialistų kategorijos.	1. 1939 m. PAM įstatymas, pagal kurį PAM praktikuojama ne gydytojų
Sąvoka	<i>Netradicinės praktikos</i>	<i>Netradiciniai metodai</i>	<i>Alternatyvioji medicina</i>	<i>Papildomosios medicinos profesijos</i>	<i>Papildomosios ir alternatyviosios (netradicinės) medicinos paslaugos</i>	<i>Papildomoji / alternatyvi medicina</i> <i>Praktikuojantis PAM ne gydytojas</i>	<i>Biomedicina / Papildomoji ir alternatyvioji medicina</i>	<i>Natūralios medicinos praktika; tradicinės medicinos terapeutai ir praktikuojantys specialistai; kiti netradicinės medicinos specialistai</i>	
Reguliavimo subjektai	Karalius ir parlamentas. Parlamentas tvirtina karaliaus teikimu specialistų organizacijas / asociacijas. Jungtinė komisija sukurta prie sveikatos apsaugos ministro – patariamoji Vyriausybės institucija, nustato sąlygas ir specialistų registraciją ir kt. Rūmai (ketveri) – patariamoji institucija. Profesinės PAM praktikų asociacijos (Gydytojų, ne gydytojų, mišrios) (13) – siūlo kandidatus į Rūmus.	Sveikatos apsaugos ministras kontroliuoja PAM metodų taikymą, nurodo reikalavimus metodus taikantiems asmenims. Regioninė sveikatos apsaugos inspekcija registruoja asmenis pagal pateiktus dokumentus ir tvarko PAM metodus taikančių asmenų registrą. Regioninės sveikatos apsaugos inspekcijos direktorius išduoda registracijos pažymėjimą.	Nacionalinė sveikatos taryba šakinėms asociacijoms suteikia teisę savo nariams suteikti pažymėjimus. Alternatyviosios medicinos taryba Sveikatos apsaugos ir Vidaus reikalų ministerijos nustato PAM registravimo taisykles. Asociacijos imasi priemonių registruoti narius ir tvarkyti registrą, nustato bazinių mokymų reikalavimus ir juos organizuoja.	Ministras pirmininkas skiria papildomosios medicinos profesijų tarybos pirmininką. Papildomosios medicinos profesijų taryba tvarko profesijų, specialistų ir veiklos sričių registrus, nurodo ir išlaiko profesinius ir etinius standartus, tvirtina elgesio taisykles, pripažįsta profesinę kvalifikaciją ir mokymo reikalavimus, tiria registruotų specialistų profesinius nusizengimus, etikos nesilaikymo atvejus, išbraukia juos iš atitinkamo registro ir kt. Sveikatos apsaugos departamentas organizuoja mokymo kursus specialistams.	Sveikatos apsaugos ministras – patariamosios tarybos „Dėl netradicinių gydymo būdų“ steigėjas. Sveikatos apsaugos ministro patariamoji taryba nustato reikalavimus, susijusius su išsilavinimo reikalavimais specialistams ir esančių profesijų reglamentavimu. Sveikatos sistemos centrinė administracija išduoda licenciją ir tvarko sveikatos priežiūros specialistų registrą. Ekonomikos ir maisto saugos institucija vykdo PAM specialistų priežiūrą ir kontrolę, stebi, ar ji atitinka teisės aktų nuostatas. Esant pažeidimams skiria pinigines baudas arba sustabdo profesinę gydytojo licenciją nuo trijų mėnesių iki dvejų metų arba panaikina licenciją.	Sveikatos apsaugos ministras nurodo kitas PAM sritis ir išduoda leidimus laisvai praktikuoti PAM, tvirtina PAM metodologijas, tvirtina PAM praktikų organizavimo ir funkcionavimo tvarką. Gydytojų kolegija tvirtina PAM metodus ne gydytojams. Nacionalinio švietimo ir sveikatos apsaugos centras teikia sveikatos apsaugos ministruui nuomonę dėl leidimo išdavimo, vadovauja veiklai, apimančiai praktikuojančiųjų PAM profesinį mokymą, ir ją kontroliuoja, sudaro ir akredituoja mokymo programas. PAM (nevyriausybinių ir nepolitinių) praktikų organizacija kontroliuoja PAM profesijų atstovus, steigia specializuotus komitetus, rengia profesinės etikos kodeksą, bendradarbiauja su Nacionaliniu sveikatos mokymo centru, tvarko PAM praktikuojančių asmenų registrą. PAM asociacijos nustato profesinius standartus.	Sveikatos apsaugos ministras nustato tvarką dėl žinių patikrinimo ir licencijos galiojimo.		Vietinė sveikatos priežiūros institucija organizuoja egzaminus.

	Belgija	Bulgarija	Danija	Malta	Portugalija	Rumunija	Slovėnija	Vengrija	Vokietija
Ypatumai	<p>1. PAM praktikai, kurie nėra tradicinės medicinos gydytojai, norėdami taikyti PAM metodus, turi gauti iš pacientų jų gydytojų nustatytą diagnozę.</p> <p>2. Jeigu pacientas nusprendžia nesikonsultuoti su gydytoju prieš vizitą pas PAM praktiką, turi pateikti prašymą raštu.</p> <p>3. Registruotas PAM praktikas turi imtis atsargumo priemonių ir įsitikinti, kad pacientas nėra praradęs teisės į tradicinį gydymą.</p> <p>4. PAM praktikai, kurie nėra gydytojai, turi pastaruosius informuoti apie pacientų sveikatą.</p> <p>5. Pacientui sutikus, PAM praktikas gali konsultotis su kitu PAM praktiku, kuris nėra gydytojas.</p> <p>Valdžios iniciatyva arba atitinkamoms profesinėms organizacijoms prašant, PAM rūmai gali būti sukurti ir kitoms praktikoms.</p>	<p>Kitus (įstatyme neišvardytus) PAM metodus taikyti draudžiama.</p>	<p>PAM metodus gali taikyti leidimą turintys sveikatos priežiūros specialistai. Neturintiems gydytojo kvalifikacijos leidžiama sveikatos priežiūrą vykdyti su apribojimais. Valdžios priežiūra nebaigusiems medicinos mokslų PAM praktikams nėra taikoma.</p>	<p>Maltos piliečiai atitinkamą profesinę kvalifikaciją turi įgyti mokymo įstaigose (Maltos universitete, mokymo institucijose ar kursuose), taip pat kituose universitetuose, koledžuose, mokyklose, kurias pripažįsta Taryba. Ribojama PAM metodų reklama ir PAM klinikų veikla.</p>	<p>PAM praktikuoti leidžiama tik profesionaliems specialistams, kurie turi oficialiai registruotą medicinos specialisto licenciją ir aukštojo mokslo gydytojo kvalifikacijos diplomą</p>	<p>PAM apima sveikatos priežiūros praktiką, kuri nėra integruota į pagrindinę sveikatos priežiūros sistemą ir yra taikoma kaip papildomas gydymas arba pakeičia tradicinį gydymą.</p>	<p>Tik gydytojams leidžiama praktikuoti akupunktūrą, homeopatiją, chiropraktiką, osteopatiją.</p>	<p>Tik gydytojai gali užsiimti homeopatija, antroposofine medicina, tradicine kinų medicina ir akupunktūra, chiropraktika / osteopatija, ajurveda bei tradicine Tibeto medicina.</p>	<p>PAM gali užsiimti tiek gydytojai, tiek PAM specialistai, tačiau PAM ir homeopatinę mediciną praktikuojantys gydytojai turi būti išlaikę egzaminus, kurių metu yra patikrinamos medicinos žinios ir sveikatos sistemos teisės aktų išmanymas. Egzaminus organizuoja vietinė sveikatos priežiūros institucija.</p>

Reikalavimai	Specialistams	<p>PAM praktikai sukurti 4 rūmai (homeopatijai, chiropraktikai, osteopatijai ir akupunktūrai). Nuo 2014 m. gegužės mėn. taikyti homeopatiją leidžiama tik gydytojams, odontologams ir akušeriams.</p>	<p>Asmenys, taikantys išvardytus PAM metodus, išskyrus homeopatiją, turi būti Bulgarijos arba ES šalių, arba Europos ekonominės erdvės ir Šveicarijos šalių piliečiai, psichiškai sveiki, neteisti už sunkius nusikaltimus ir turi atitikti vieną iš šių sąlygų: 1) turėti medicinos, odontologijos arba farmakologijos profesinių sričių magistro laipsnį; 2) turėti sveikatos priežiūros profesinės srities specialisto arba bakalauro laipsnį; 3) turėti vidurinio išsilavinimo diplomą ir pažymėjimą, kad yra mažiausiai 4 semestrus sėkmingai studijavę medicinos universitete pagal sveikatos ir švietimo bei mokslo ministrų nustatytas sąlygas. Asmenys, turintys teisę taikyti homeopatiją, turi būti Bulgarijos arba ES šalių, arba Europos ekonominės erdvės ir Šveicarijos šalių piliečiai, būti įgiję medicinos arba odontologijos profesinių sričių magistro (gydytojo) laipsnį.</p>	<p>Oficialaus leidimo išdavimas arba neišdavimas yra pagrindinis skirtumas tarp sveikatos priežiūros specialistų ir PAM specialistų. Danijos sveikatos priežiūros profesijos nustatytos Sveikatos priežiūros specialistų ir profesionalios sveikatos priežiūros veiklos leidimų įstatyme. Pagal jį (12 skyrius) leidimas išduodamas tik turintiems reikiamą išsilavinimą ir užsiimantiems atitinkama praktika, kaip nustatyta įstatyme, asmenims. Leidimus išduoda Danijos nacionalinė sveikatos taryba. Leidimai praktikuojantiems PAM asmenims nėra išduodami, išskyrus chiropraktikus ir fizioterapeutus. Tuo būdu, chiropraktikai (praktikuoti chiropraktiką gali gydytojai ir fizioterapeutai) ir fizioterapeutai, kaip ir gydytojai, slaugytojos, akušerės, klinikų dietologai, yra priskiriami sveikatos priežiūros personalui, kurių veikla yra reglamentuota. Todėl jie nelaikomi PAM specialistais.</p>	<p>Asmuo turi būti Maltos arba ES šalies pilietis, arba jam suteikta teisė dirbti Maltoje, taip pat jis turi būti įtrauktas į vieną iš papildomosios medicinos profesijų registru. Taryba gali pareikalauti, kad asmuo, norintis būti įtrauktas į kurį nors registrą, išlaikytų profesinio ir kalbos meistriškumo testą. ES šalių piliečių profesinė kvalifikacija turi būti pripažįstama Maltoje. Ne ES piliečiams sudaromi atskiri registrai, asmenys į registrus įtraukiami dvejiems metams, Taryba gali jiems nustatyti papildomas sąlygas. Asmenų, taikančių kitus papildomosios medicinos metodus, veikla teisės aktais nereguliuojama.</p>	<p>Specialistai, kurie vykdo PAM veiklą, tačiau neturi licencijos, turi pateikti dokumentus, patvirtinančius registraciją socialinės apsaugos sistemoje ir išsilavinimą. Įvertinusi pateiktus dokumentus, sveikatos sistemos centrinė administracija priima sprendimą išduoti arba neišduoti laikinąją licenciją.</p>	<p>PAM praktikuoti gali gydytojai, odontologai, farmacininkai, psichologai ir pan. Norintys laisvai praktikuoti PAM, turi gauti leidimą, kurį išduoda Sveikatos apsaugos ministerija, atsižvelgdama į Nacionalinio švietimo ir sveikatos apsaugos centro nuomonę. Asmenys, norintys gauti leidimą, turi pateikti reikalingus dokumentus (aukštosios mokyklos baigimo diplomą, specialių atitinkamos srities mokymų baigimo pažymėjimą, pažymą apie teistumą už kriminalinį nusikaltimą, sveikatos pažymėjimą. Leidimą reikia atnaujinti kas 3 metai. Taikyti akupunktūrą, homeopatiją, apiterapiją, fitoterapiją, chiropraktiką, osteopatiją, tradicinę Rytų mediciną gali tik gydytojai ir odontologai, atskirais atvejais ir farmacininkai.</p>	<p>PAM specialistai, fiziniai asmenys, kurie turi ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą sveikatos priežiūros srityje arba turintys vidurinį išsilavinimą ir kurių žinios sveikatos srityje patikrintos pagal ministro nustatytą tvarką, ir turintys galiojančią licenciją.</p>	<p>Asmenys, norintys praktikuoti PAM, turi baigti valstybės parengtas mokymosi programas (kiekviena mokymosi programa turi nustatytus atskirus mokymosi reikalavimus) ir išlaikyti valstybės nustatytus egzaminus.</p> <p>Nustatytos 3 medicinos specialistų kategorijos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tradicinės medicinos terapeutai; 2. praktikuojantys tradicinės medicinos specialistai, neturintys aukštojo medicininio išsilavinimo; 3. kiti netradicinės medicinos specialistai. 	<p>PAM specialistams išduodama licencija, kuri suteikiama tik išlaikius egzaminus ir kuri suteikia galimybę užsiimti PAM praktika. Licencija nesuteikiama asmenims, jaunesniems kaip 26 m. amžiaus; asmenims, neturintiems Vokietijos pilietybės; asmenims, neturintiems pradinio išsilavinimo. Asmuo taip pat turi būti nenusižengęs etikos ir baudžiamajam kodeksui, taip pat neturi būti baustas už medicininę veiklą be licencijos.</p>
--------------	---------------	---	--	---	---	---	---	--	--	---

	Belgija	Bulgarija	Danija	Malta	Portugalija	Rumunija	Slovėnija	Vengrija	Vokietija
Paslaugai	Fizioterapeutai teisėtai gali taikyti PAM metodus, jeigu jie yra gydytojo paskirti.	Privaloma pagal veiklos vykdymo vietą registruotis regioninėje sveikatos apsaugos inspekcijoje. PAM metodų reklama bet kokiomis formomis draudžiama.	Sudaromas savanoriškas neturinčių gydytojo kvalifikacijos PAM praktikuojančių asmenų registras. PAM praktikuojantis asmuo, būdamas oficialiai pripažintos PAM asociacijos nariu, gali savanoriškai registruotis į PAM specialistų registrą.	Licencija praktikuoti papildomosios medicinos gydymo metodus suteikiama Tarybos registruotiems asmenims, atitinkantiems kvalifikacijos reikalavimus ir mažiausiai 2 metus dirbantiems pagal profesiją. Homeopatija ir kai kurie kiti NM metodai nėra teisiškai reguliuojami, taip pat nėra teisės aktų, kurie ribotų jų praktikavimą mediko arba ne mediko kvalifikaciją turintiems asmenims.	Specialistai, gydytys neįprastais gydymo būdais, turi registruoti visą paciento ligos istoriją ir taip pat privalo suteikti pacientams visą teisingą ir suprantamą informaciją apie gydymo prognozes ir trukmę, taip pat turi gauti paciento sutikimą raštu.	Ne gydytojai, taikdami PAM metodus, turi tiksliai laikytis nustatytų taisyklių ir procedūrų, gydyti tik esant raštiškam paciento sutikimui ir gydytojo rekomacijai. PAM metodai taikomi PAM kabinetuose. PAM veikla gali būti vykdoma įkurtoje bendrovėje arba fiziniam asmeniui plėtojant individualią veiklą. PAM praktikuojantys gydytojai, stomatologai ir kai kuriais atvejais farmacininkai gali kurti medicinos kabinetus. Jeigu nėra nei vieno įdarbinto asmens (gydytojo ar slaugytojos), negalima vartoti termino „sveikatos priežiūros centras“.		Vyriausybės nutarime nurodoma, kad tik tradicinės medicinos specialistai yra atsakingi už paciento diagnozės nustatymą, gydymo planavimą ir paciento nuolatinį stebėjimą. Kiti medicinos specialistai, turintys reikiamas kvalifikacijas, gali dalyvauti paciento gydymo priežiūroje, jei pacientas to reikalauja arba po gydytojo siuntimo. PAM specialistai gali gydyti tik tada, kai gydytojai nustato diagnozę, ir gydytojui prižiūrint. Numatyti netradicinės medicinos praktikos apribojimai.	Tik gydytojai gali gydyti lytiniu keliu užkrečiamas ir epideminiu keliu plintančias ligas, taikyti specifinį gydymą rentgeno spinduliais. Taip pat tik akredituoti gydytojai gali atlikti skrodimus bei nustatyti mirties priežastis. Specialistai, nesilaikantys minėtų reikalavimų, gali būti baudžiami.
Paslaugos	Homeopatija Chiropraktika Osteopatija Akupunktūra 81 % PAM konsultacijų tenka homeopatijai	Organinės kilmės ne vaistų pramonės gaminių naudojimas. Mineralinės kilmės ne vaistų pramonės gaminių naudojimas. Netradicinių fizinių metodų naudojimas (masažas, fizioterapija, chiropraktika ir osteopatija, homeopatija, akupunktūra ir akupresūra. Rainelės, pulso ir ausų tyrimų metodai. Dietetika ir gydomasis badavimas.		Akupunktūra. Dietetika. Fizioterapija. Dantų higiena. Chiropraktika. Mityba. Optometrija. Ortoptika. Osteopatija. Kalbėjimo patologija. Klinikinė perfuzija. Psichoterapija. Radiografija. Aplinkos sveikata. Dantų technika. Ergoterapija. Medicinos laboratorijos mokslas.	Akupunktūra. Fitoterapija. Homeopatija. Tradicinė kinų medicina. Natūropatija. Osteopatija. Chiropraktika.	PAM grupės: farmakologinė ir biologinė terapija; herbalinė praktika; dieta, mityba ir gyvenimo būdas. Alternatyviosios terapijos: akupunktūra; homeopatija; natūropatija; joga; ajurveda; tradicinė kinų medicina. Manualinės terapijos: chiropraktika; osteopatija, masažas ir kt. Energetiniai ir bioelektromagnetiniai metodai.	PAM tipai (leistinos praktikuoti netradicinės gydymo sistemos): tradicinė kinų medicina; ajurveda; tradicinė Indijos medicina; homeopatija ir kiti.	Gydytojai gali užsiimti homeopatija, antroposofine medicina, tradicine kinų medicina ir akupunktūra, chiropraktika / osteopatija, ajurveda bei tradicine Tibeto medicina. Medicinos specialistai, neįgiję aukštojo medicininio išsilavinimo, gali užsiimti masažo terapija, gyvenimo būdo konsultavimu, refleksoterapija, bioenergetika, fitoterapija ir ausies akupunktūros terapija.	
Apmokėjimas	PAM nėra kompensuojama privalomojo sveikatos draudimo, kurį organizuoja Nacionalinis sveikatos ir neįgalųjų draudimo institutas, lėšomis, bet keletas sveikatos draudimo fondų PAM iš dalies taiko savanorišką sveikatos draudimą.	Už gydymą NM metodais pacientai turi susimokėti patys. Nėra aišku, ar PSDF taikomas, jeigu alternatyvios medicinos metodai yra taikomi gydymo ir sveikatos priežiūros srityse.	PAM gydymas ir PAM vaistai nekompensuojami iš PSDF, išskyrus tuos atvejus, kai paslaugas suteikia medicininį išsilavinimą įgiję specialistai. Chiropraktika ir fizioterapija iš dalies kompensuojama iš PSDF lėšų.	PSDF apima tik kai kuriuos papildomosios medicinos gydymo metodus.	NM specialistai privalo turėti civilinės atsakomybės draudimą, išskyrus įstatyme numatytus atvejus.	Iš PSDF kompensuojamas PAM gydymas ir medicininės išlaidos akupunktūrai, homeopatijai, fitoterapijai ir psichoterapijai, tačiau dėl ekonominės krizės nuo 2010 m. visiškai nustota kompensuoti manualinės terapijos išlaidas.			

Kai kuriose valstybėse (pvz., Austrijoje, Graikijoje, Italijoje, Prancūzijoje) PAM praktikuojančių asmenų veikla reguliuojama savarankiškos ar valstybės sankcionuotos savireguliacijos būdu. Savanoriškas PAM paslaugų teikėjų registras, siekiant padidinti vartotojų apsaugą, veikia Danijoje, Jungtinėje Karalystėje.

PAM paslaugų kompensavimas ES narėse skirtingas. Vyraujanti tendencija, kad PAM paslaugos iš valstybės lėšų nekompensuojamos, nors kai kuriose šalyse valstybės pripažįstamos PAM paslaugos kompensuojamos visiškai arba iš dalies, jei buvo pacientui rekomenduotos gydytojo ir yra teikiamos licencijuoto specialisto. Netradicinį gydymą kompensuoja ir kai kurios privačios draudimo bendrovės.

Atskirose šalyse skirtingai sprendžiami PAM metodus taikančių asmenų kvalifikacijos ir licencijavimo klausimai. ES šalims charakteringa, kad teisiškai reglamentuota tik mokslinės medicinos praktika, nors tam tikra apimtimi taip pat yra toleruojamos ir įvairios PAM formos.

Yra keletas valstybių, kur PAM paslaugos apskritai nėra reglamentuotos (Austrija, Estija, Prancūzija, Graikija, Nyderlandai, Ispanija, Slovakija). Kitose valstybėse kai kurios PAM paslaugos įtrauktos į nacionalines sveikatos priežiūros sistemas, kai kur netgi kompensuojamos, o produktai, pavyzdžiui, homeopatiniai ar augaliniai preparatai, valstybės registruojami.